

Kawalerowie Medalu *Pro Bono Silvae* Polskiego Towarzystwa Leśnego z lat 2011-2013

W 2007 roku z okazji 125-lecia Polskiego Towarzystwa Leśnego oraz 100-lecia I Ogólnopolskiego Zjazdu Leśników ustanowiony został Medal *Pro Bono Silvae*, mający stanowić najwyższe odznaczenie PTL przyznawane corocznie jednej osobistości, szczególnie zasłużonej dla dobra lasów i leśnictwa. Jako pierwszy to zaszczytne odznaczenie otrzymał Członek Honorowy PTL oraz były długoletni przewodniczący Towarzystwa prof. dr hab. dr hc Andrzej Szujewski. W 2008 roku Kawalerem Medalu został wybitny historyk leśnictwa prof. dr hab. Józef Broda. Rok później wyróżnienie to przyznano wybitnemu specjalście z dziedziny hodowli lasu prof. dr hab. Eugeniuszowi Bernadzkemu. W 2010 roku Kawalerem Medalu *Pro Bono Silvae* został prof. dr hab. Andrzej Kłoczek.

Od tamtego czasu przyznano trzy kolejne Medale. W 2011 r. Kawalerem tego odznaczenia został Janusz Dawidziuk. W 2012 roku po raz pierwszy nadano je instytucji – Ośrodkowi Kultury Leśnej w Gołuchowie. W 2013 roku Medal otrzymał obecny przewodniczący PTL – prof. Andrzej Grzywacz. Poniżej przedstawiamy sylwetki Kawalerów Medalu *Pro Bono Silvae* z lat 2011-2013.

Janusz Dawidziuk

Urodził się 23 lutego 1955 roku w miejscowości Topczewo w woj. białostockim. Rodzice zajmowali się prowadzeniem rodzinnego gospodarstwa rolnego obejmującego również kilka hektarów lasu. Stałym zajęciem w czasie wakacji i ferii, aż do momentu podjęcia pracy zawodowej, była pomoc w gospodarstwie całej czwórki rodzeństwa. Szkołę podstawową ukończył w rodzinnej miejscowości, a następnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Łapach. Na zajęciach pozalekcyjnych trenował lekkoatletykę (sprinty), uzyskując mistrzowskie wyniki w skali regionu. Egzamin maturalny zdał w 1974 roku, po czym podjął wymarzone studia na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie. Ważnym aspektem wyboru zawodu była także rozwijająca się pasja łowiecka. W czasie studiów aktywnie udzielał się w organizacjach studenckich i samorządzie studenckim. W 1979 roku uzyskał tytuł magistra inżyniera, broniąc pracę z zakresu urządzania lasu.

Po ukończeniu studiów wrócił w rodzinne strony i rozpoczął pracę w białostockim Oddziale Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej – początkowo jako stażysta, a następnie jako taksator. W latach 1980-1984 wziął udział w Stacjonarnych Studiach Doktoranckich z Zakresu Gospodarki Leśnej na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie. Rozprawę doktorską pt. „Podstawy metodyczne ekonomicznej oceny gruntów leśnych”, wykonaną pod kierunkiem prof. dr hab. Tadeusza Marszałka, obronił w 1986 roku.

Po ukończeniu studiów doktoranckich podjął w 1984 roku pracę w Nadleśnictwie Supraśl na stanowisku adiunkta, a następnie nadleśniczego terenowego. Był to także czas ważnych osobistych wydarzeń życiowych związanych z małżeństwem i narodzinami syna Bartosza. W 1986 roku otrzymał propozycję przejścia do pracy w Nadleśnictwie Browsk (w Puszczy Białowieskiej),

początkowo na stanowisko zastępcy nadleśniczego, a następnie nadleśniczego. Nowatorskie metody organizacyjne, inicjowane przez młodego nadleśniczego, uwidoczniły się szczególnie podczas usuwania skutków potężnego huraganu, jaki przeszedł przez Nadleśnictwo w 1988 roku. Nadzwyczajne okoliczności, w jakich trzeba było podejmować decyzje związane z usuwaniem skutków huraganu, sprzyjały pierwszym eksperymentom wprowadzania outsourcingu w Lasach Państwowych. Dość liczne w owym czasie kontakty OZLP w Białymstoku z leśnictwem zachodnoniemieckim oraz uczestnictwo w wymianie doświadczeń inspirowały do podejmowania nowych wyzwań w warunkach szczególnego obiektu leśnego, jakim jest Puszcza Białowiecka.

W 1991 roku otrzymał propozycję pracy na stanowisku zastępcy dyrektora naczelnego Lasów Państwowych. Był to czas szczególny. Przemiany polityczne oraz zmiana systemu społeczno-gospodarczego w kraju zapoczątkowały proces głębokiego reformowania leśnictwa, związany m.in. z pracami nad nową ustawą o lasach, w których aktywnie uczestniczył, wnosząc doświadczenia z pracy w terenie. Wdrażanie rozwiązań nowej ustawy, prace nad aktami wykonawczymi i ich przełożenie na praktykę w obszarze zagospodarowania lasu, za który odpowiadał zastępca Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, pozwalały koncentrować się na zagadnieniach gospodarki leśnej i dystansować się od burzliwych i budzących wiele kontrowersji zmian kadrowych.

W latach 1993-1997 pełnił funkcję Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Okres ten zdominowały takie przedsięwzięcia jak: wdrażanie rozwiązań uchwalonej ustawy o lasach (wprowadzanie aktów wykonawczych, opracowanie regulaminów, instrukcji i wytycznych budujących ład korporacyjny zgodny z nowym prawem), współudział w opracowaniu przez resort środowiska i wdrażanie w Lasach Państwowych zasad wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, ekosystemowego podejścia do gospodarowania w lasach, wielkopowierzchniowej ochrony przyrody, powołanie leśnych kompleksów promocyjnych, dynamiczny proces prywatyzacji prac w lasach i kreowanie sektora usług leśnych, sprzedaż zbędnej infrastruktury, wprowadzenie zasad sprzedaży drewna opartych na tzw. segmentacji rynku drzewnego odbudowujących więzi kooperacyjne sektora leśno-drzewnego, działania ukierunkowane na podniesienie wynagrodzeń pracowników Lasów Państwowych, poprawę warunków ich pracy, ugruntowywanie pozycji Służby Leśnej (remonty osad, nowe wzory mundurów).

W latach 1997-1999 pracował w Zarządzie BULiGL na stanowisku starszego inspektora kontroli i nadzoru, a następnie w latach 1999-2001 pełnił funkcję dyrektora Oddziału BULiGL w Warszawie. W okresie tym przeprowadził w Oddziale szereg zmian organizacyjnych i restrukturyzacyjnych, budując jego pozycję jako jednego z najsilniejszych oddziałów w kraju.

W latach 2001-2006 ponownie pełnił funkcję Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Okres ten wiązał się z takimi przedsięwzięciami jak: pogłębione działania restrukturyzacyjne zmierzające do wyprowadzenia Lasów Państwowych z kryzysu ekonomicznego (restrukturyzacja zatrudnienia, restrukturyzacja organizacyjna jednostek), działania na rzecz rozwoju przemysłu drzewnego (umowy wieloletnie), kontynuacja procesu prywatyzacji prac i kreowania sektora usług leśnych, sprzedaż zbędnej infrastruktury, w szczególności mieszkaniowej, aktywne wdrażanie Polityki Leśnej Państwa m.in. poprzez opracowanie regionalnych programów operacyjnych, przygotowanie Lasów Państwowych do procesu integracji kraju z Unią Europejską, podniesienie poziomu wynagrodzeń pracowników, działania integracyjne i promocyjne (jubileusz 80-lecia Lasów Państwowych) oraz rozbudowa systemu edukacji przyrodniczo-leśnej.

W latach 2006-2008 pracował na stanowisku zastępcy dyrektora BULiGL. W 2008 roku, po przejściu procedury konkursowej, został dyrektorem Biura. Na stanowisku tym pracuje do chwili obecnej. Kierując BULiGL, wdrożył szereg przedsięwzięć organizacyjnych, restrukturyzacyjnych,

technologicznych i kadrowych, skutkujących znaczącym unowocześnieniem firmy, umocnieniem jej pozycji rynkowej i ekonomicznej. Potwierdzeniem tej pozycji są liczne nagrody i wyróżnienia przyznawane m.in. na targach leśnych (wielokrotny tytuł Gazeli Biznesu, Zielony Laur 2010). Ważnym przedsięwzięciem w skali polskiego leśnictwa było podjęcie przez BULiGL prac nad nowatorskim projektem budowy Banku Danych o Lasach wszystkich form własności i sfinalizowanie pilotażowego etapu tych prac, związane z uruchomieniem ogólnodostępnego portalu internetowego.

Równolegle zajmuje się działalnością pozazawodową i społeczną. Zasiadał w Radzie Banku Ochrony Środowiska (1994-1998), w latach 1996-1998 będąc jej przewodniczącym. W okresie tym bank uzyskiwał bardzo dobre wyniki ekonomiczne i stał się spółką giełdową. Zasiadał również w Radzie Spółki z o.o. PLANTICO Kutno (1998-1999; spółka AWRSP), Państwowej Radzie Ochrony Środowiska (1996-1999), Państwowej Radzie Ochrony Przyrody (1996-1999), Radzie Leśnictwa (1995-1998 i 2002-2005), Radzie Naukowej Instytutu Badawczego Leśnictwa (1996-1999 i 2002-2007) oraz Radzie Fundacji SGGW w Warszawie (1995-1997 i 2004-2007). Jest członkiem zwyczajnym Akademii Inżynierskiej, członkiem komisji krajowej Ruchu Obrony Lasów Polskich, członkiem Polskiego Towarzystwa Leśnego oraz członkiem Stowarzyszenia Inżynierów Techników Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego.

Prowadził wykłady na wydziałach leśnych SGGW w Warszawie i UP w Poznaniu. Jest promotorem 3 prac magisterskich oraz autorem lub współautorem ponad 30 referatów i artykułów prezentowanych na konferencjach związanych z leśnictwem i zamieszczanych w czasopiśmie branżowych. Prywatnie interesuje się teorią zarządzania, ekonomią, zarządzaniem lasu i historią. Jego hobby to myślistwo i turystyka.

Otrzymał liczne odznaczenia i wyróżnienia, w tym Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (2004) i Złoty Krzyż Zasługi (1997), a także Zasłużony dla Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – złota odznaka (1994), Zasłużony dla Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego (1995), Srebrny i Złoty Medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju” (1995 i 2003) oraz Medal „Pro Memoria” (2005). Jest laureatem plebiscytu czytelników „Przeglądu Technicznego” Złoty Inżynier Roku 2004 w kategorii Ekologia oraz laureatem konkursu redakcji „Rynki Zagraniczne” EUROLIDER 2003.

Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie

W 2012 roku Medal *Pro Bono Silvae* po raz pierwszy przyznano nie indywidualnej osobie, ale instytucji, którą jest Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie wraz z należącymi do niego Muzeum i Arboretum. Gołuchów położony jest w powiecie pleszewskim w województwie wielkopolskim.

Chociaż Ośrodek Kultury Leśnej został udostępniony dla publiczności w 1986 roku, jednak historia Gołuchowa jest o wiele dłuższa. Już w XVI wieku Rafał IV Leszczyński wybudował tu mury dwór stylizowany na średniowieczny zamek obronny. Jego syn Wacław Leszczyński, kanclerz wielki koronny i starosta wielkopolski, dokonał gruntownej zmiany wyglądu zamku, przeistaczając go w okazały reprezentacyjny pałac.

W drugiej połowie XVII wieku dobra gołuchowskie zostały sprzedane i kilkakrotnie zmieniały właścicieli, popadając stopniowo w ruinę. Renesans posiadłości nastąpił w drugiej połowie XIX wieku, gdy przeszła ona w ręce hrabiego Jana Kantego Działyńskiego i jego żony Izabeli z Czartoryskich. Szczególnie ta ostatnia rozkochała się w Gołuchowie i zapragnęła uczynić z niego „skrawek raj na ziemi”. W tym celu dokonano gruntownej renowacji budynków, wybudowano kilka nowych obiektów, założono winnice, sady, ananasarnię oraz otoczono pałac rozległym parkiem w stylu angielskim. Dla jego zaprojektowania i założenia sprowadzono całą rzeszę artystów, naukowców i biegłych rzemieślników. Dodatkowo w pałacu zgromadzono imponującą kolekcję dzieł sztuki. Jeszcze za życia Izabeli Działyńskiej zamieniono go w muzeum i udostępniano dla publiczności. Podobnie było w pierwszych dekadach wieku XX. Podczas II wojny światowej bogate zbiory doszczętnie złupiono (część z nich po wojnie udało się odzyskać), ale same budynki zbyt mało ucierpiały, choć park został częściowo zdewastowany. Po wojnie dobra te przeszły na własność Skarbu Państwa. Pałac początkowo popadł w ruinę, ale już w latach 50. przejął go Muzeum Narodowe w Poznaniu i został gruntownie wyremontowany. Zgromadzono w nim na powrót kolekcję dzieł sztuki. Od 1962 roku jest stale udostępniany turystom. Sam park w latach 1951-1973 pozostawał pod opieką Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu.

W 1973 roku Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego podjęło decyzję o umieszczeniu w Gołuchowie powołanego do życia pięć lat wcześniej Muzeum Leśnictwa. Pierwsze zbiory trafiły tu już w 1975 roku. W latach późniejszych Muzeum stopniowo przejmowało kolejne budynki, adaptując je do potrzeb swojej działalności. Prace te nabrały tempa, gdy w 1986 roku podjęto decyzję o rozszerzeniu formuły i misji muzeum i nadaniu mu statusu Ośrodka Kultury Leśnej. Park wraz ze znajdującymi się w nim budynkami został wpisany przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na listę obiektów chronionych. Do najciekawszych budowli zalicza się tzw. „Kasa”, czyli dawna intendentura znajdująca się przy bramie do parku. Obecnie mieści się w niej część administracyjna ośrodka. W najokazalszym obok pałacu budynku, tzw. „Oficynie”, znajduje się Muzeum Leśnictwa, w którym prezentowane są dwie ekspozycje stałe oraz liczne wystawy czasowe. Wspomniane ekspozycje stałe dotyczą związku lasów i leśnictwa z kulturą i sztuką oraz historii gospodarstwa leśnego na ziemiach polskich. Obok licznych obrazów, rzeźb, trofeów łowieckich, zabytkowej broni myśliwskiej, przykładów sztuki użytkowej itp. można podziwiać tu m.in. makiety dawnych profesji leśnych, wzory mundurów, archiwalne mapy, podręczniki czy fotografie. Druga część muzeum mieści się w odrestaurowanych budynkach starej powozowni i owczarni. W pierwszym z ich znajduje się stała wystawa przyrodnicza poświęcona polskim lasom. Obok eksponatów roślin i zwierząt znajdują się tutaj dioramy wybranych ekosystemów leśnych oraz wystawy edukacyjne pokazujące ich różnorodność. Podziwiać można wiele rzadkich gatunków, w tym znajdujące się pod ścisłą ochroną. Ciekawostką jest zbiór muzealnych „ksiąg drzewnych”, a także zachowana w bardzo dobrym stanie czaszka tura. W budynku owczarni mieści się natomiast stała wystawa techniki leśnej, gromadząca zarówno dawny sprzęt stosowany w leśnictwie, jak i rozmaite koncepcyjne prototypy, które do praktycznego użytku nigdy nie weszły. Zwraca uwagę m.in. bardzo bogaty zbiór oryginalnych przyrządów dendrometrycznych oraz pieczołowicie wykonane makiety, np. miele-rza. Ostatnia część muzeum znajduje się w budynku zwanym „Dybulem”, w którym niegdyś znajdowały się obory. Mieści się tam ekspozycja poświęcona zagadnieniom ochrony lasu.

W otaczającym pałac arboretum zgromadzono imponującą kolekcję drzew i krzewów. Najstarsze okazy grabów są pozostałością po posadzonej jeszcze w XVIII wieku nieopodal pałacu alei. Prawdziwy rozkwit ogrodu nastąpił jednak za czasów Jana i Izabeli Działyńskich. W latach 1853-1876 utworzono dwie aleje (lipowo-grabową i lipową) oraz zgromadzono kolekcje

drzew i krzewów iglastych. Pierwsza z nich liczy 215, a druga aż 574 gatunki. Od 1876 roku za rozwój ogrodu odpowiedzialny był Adam Kubaszewski. Dzięki niemu park w Gołuchowie stał się jednym z najpiękniejszych obiektów tego typu nie tylko na ziemiach polskich, ale i w całej Europie. Projekt parku otrzymał w 1880 roku dyplom honorowy na wystawie w Bydgoszczy. Jego plan został oparty na dolinie rzeczki Ciemnej. Wkomponowano w nią liczne klomby, szpalery drzew i inne nasadzenia. W połączeniu z bardzo urozmaiconą rzeźbą terenu dało to ciekawy efekt wizualny. W 1894 roku park dwukrotnie powiększono, włączając fragmenty lasów, w tym urokliwe starodrzewie.

Obecnie arboretum w Gołuchowie zajmuje powierzchnię 158,05 ha. Przecinająca je z południa na północ rzeczka rozlewa się pośrodku w dwa duże stawy. Znajduje się tutaj ponad 80 tys. drzew. Południową część parku porastają starannie dobrane grupy drzew i krzewów oraz zajmują malownicze łąki i polany. Na północy pozostawiono naturalne zbiorowiska leśne poprzecinane licznymi ścieżkami spacerowymi. Łącznie na terenie parku zgromadzono ponad 600 gatunków polskiej i światowej dendroflory. Wiele okazów uznawanych jest za najstarsze i najokazalsze w Polsce. Wśród nich wymienić można np. graba pospolitego, dąb wielkolistny, strączyn żółty czy cyprysik nutkajski. Aż 260 drzew mimo dość młodego wieku zdążyło już osiągnąć imponujące rozmiary i uzyskały lub mogą uzyskać status pomników przyrody. Wśród nich uwagę zwraca olbrzymi dąb szypułkowy nazwany, na cześć XIX-wiecznego pana tych ziem i dobroczyńcy parku – Janem. Bez przesady można powiedzieć, że miejsce to stanowi prawdziwe leśne muzeum – i to pod każdym możliwym względem. Nic dziwnego więc, że rocznie odwiedza je ponad 200 tysięcy turystów.

Andrzej Grzywacz

Życiorys prof. dr. hab. Andrzeja Grzywacza został przedstawiony w „Sylwaniu” 1/2011.

Paweł Zarzyński